

віршах Сосюри така мелодійність, що ніби й нічого додати композитору... Їх можна співати й не покладеними на музику...

І справді — самі читачі підібрали мелодію до слів «Коли поїзд у даль загуркоче». Існує кілька варіантів мелодій до цього вірша.

Хочеться згадати епізод: група поетів — Сосюра, Малишко, Масенко і композитор Платон Майборода гостювали в Малишковому Обухові, потім поїхали в Трипілля. Споглядаючи красу тоді ще чистого Дніпра, ми раптом почули з кручі дивну мелодію: дівчата та юнаки співали «Коли поїзд у даль загуркоче».

Автор слів, розчулений, щасливий — заплакав від радості. Та й всі ми були раді такою зустріччю поета з його піснею.

Малишко сказав:

— Оце тобі, дорогий поете, найвища нагорода! — і обійняв міцно свого старшого друга...

Василь Скрипка

СМОЛОСКИП СИМОНЕНКА

Тельнюкові спогади про Симоненка (СіЧ.— 1991.— № 1) викликали і мої.

Я був учасником отого 1963 року походу з факелами вечірнім Києвом до пам'ятника Франку і слухав вірша «про гуронів» Станіслава Тельнюка у його ж виконанні. Говорено про нас. Як і «Мойсей» — про нас, як і «У катакомбах» — про нас, як і «Іма Сумак» — також. Гіркота, щем, печія, неспокій, поривання до справедливості, жадання правди — цілий клубок почуттів. Збурилась і боліла душа. Ще ж біля мене стояла осяяна факелом найдорожча мені особа. Ми всього рік як поборалися.

— І я хочу факел.

Поруч був В. Дрозд і тримав аж два, виглядаючи когось із своїх у натовпі.

— Он попроси в нього, — кажу.

Ми підійшли разом.

Як він їй вручав — фантастика: моя Галя відчула себе у центрі світоколу, всі — родичі, усі — одна велика сім'я. Вона й без того приковувала до себе увагу.

Десь-то в отій щасливій круговерті маніфестацій, вечорів я й натрапив на вірш Василя Симоненка «Пам'яті І. Вишенського». Заголовок, як часто буває у Симоненка, заглиблює в історію, а сам твір — наскрізь сучасний, гострий, безкомпромісний. Проти блюдолизів, пристосуванців — як із парт-, так і з літапаратів. З усієї спадщини поета йому чи не найпізніше щастить оце на публікацію.

Пам'яті І. Вишенського

Ви лузані, пикаті, тлусті,
Хабарники, набиті лоем,
Що кланяєтеся лангусті
І ходите на збори строем.

Ви крикуни, ценці без віри,
Ви спекулянти слизькохвості,
Ви барабани товстошкірі,
Напнуті на ідейні кості.

Вам батого! Лопату вам би!
Тоді б поменшало пикатих,
Коли б за ваші дифірамби
По трудодню на день писати.

Та, як в середньому колгоспі,
Сипнути кілограм пшениці
Та ще — копілок тридцять ...
Досить!
О куроїди, вічні й ниці!

Десь торік* мене було покликано прочитати лекцію в Саксаганському райкомі і для райкомівців (м. Кривий Ріг), я набрався нахабства — справді, у партійних стінах і партійцям — і видав нагоря вірша. Передувала читанню вступна моя фраза (інстинкт самозбереження спрацював?) досить ехидна, що я, мовляв, студентам з ще нестійкою конституцією, системою понять не наважуюсь читати цю поезію, а перед вами, мовляв, я спокійний: ваш світогляд сформований і на таких міцних, залізобетонних опорах, що його ніщо не може похитати, тим паче якийсь вірш. Далі ще казав: які совісні серед партійців, він їх не зачепить, а які безчесні — тим однаково. Реакції після читання не було ніякої. У білих сорочках, при галстуках, як японські чиновники, прийшли з блокнотиками й олівцями і пішли так само, не розкриваючи їх. Незворушні. Вибачливо, так я сприйняв, посміхалися. Знову з якоюсь японською ввічливістю. То була, очевидно, дисципліна, особлива, не властива простим смертним.

Досьогоднішні публікації передчасно померлого Василя Симоненка задовольнили — і то частково — вузьке коло нашої громадськості, поодиноких любителів поезії, деяких фахівців (літературознавців і критиків) та самих поетів. Його будь-яка збірка за день зникала з полиць книгарень. А кому там не пощастить — запізниться, той полює за розпорошеними по книгомережі примірниками. Я не знайду з чим порівняти цю подію. Хай дарують читачі. Мені припало на думку: це так, як пройде чутка про наближення війни, зникають речі найпершої необхідності.

Ви подумайте, кожен новобранець поезії іде з Симоненковим променем у серці. Про Симоненків струмись у поезії можна писати розвідку. Зверну увагу на очевидний показник. Вірші-присвяти. Це як і схиляння у шанобі, і невимовна туга, і клятва. «Василеві Симоненкові» І. Драча; «Оповідання про Сіль і Сонце» В. Підпалого; «Поет, дорога якого не закінчується» Б. Олійника; «Ялинка» П. Скуня; «Наш Василь іде по найдовшій у світі дорозі» М. Вінграновського; «Росяною ранню до хлопчини в гості» О. Зайвого; «Василю Симоненку» В. Сіренка, Б. Стельмаха, Т. Коломієць та ін. А він поет не тільки для поетів.

Мало пишемо про його поезію. Але що писати! Хіба напишеш про той рух думки, пристрастей, що сповнюють його вірші! А ще як пов'язати з постаттю, зі шквалом, клекотом аудиторій під час його виступів... Спокійний, втомлений голос, ніби байдужий тон. Виступає у вузькому кінозалі Жовтневого палацу. Перед поїздкою на якийсь пленум молодих у Москві. Після пробирається крізь натовп. За ним пара опасистих, подружжя, полемічно вцепилися за поли, невідступні. Чоловік трюхає мовчки, — як і годиться, коли говорить дружина. А та з протравленою перекисом чи закисом водню укладкою на голові, у махеровій кофті: «Що ви бачили в житті... Как ви смеете! Молокосос». І її біле, як на сметані збите, лице пашисть жаром. А Василь читав тоді «Думу про щастя», «Суд», «Некролог кукурудзяному качанові».

...Несучи у дар СПУ останній прижиттєвий портрет Олександра Олеся, відомий славіст із Праги Орест Зілінський і мене прихопив із собою. Як дорогого гостя його та й мене заодно запрошено на засідання Президії, що саме зібралася. У залі — І. Дзюба, В. Симоненко, І. Світличний, біля венеціанського вікна — нога на ногу, з пахитоскою Ліна Костенко та інші.

Обговорювали питання роботи з молодими. Головував П. Тичина. Він же характерним розспівним голосом давав настанови: «Молоді повинні йти на заводи, фабрики, села. Брати по 10 олівців, а я — один візьму (натяк на свій похилий вік), — записувати бачене, а потім за вірші». Рада по суті непогана: вбирати світ, фіксувати, і вже від повноти життя — творити. Але це говорилося так наївно, дитинно, що у всіх на виду блукала легка усмішка.

* Спогади В. Скрипки одержано в березні 1991. — Ред. «СіЧ».

В. Симоненко спокійно і виважено говорив про неповагу до національних почуттів і святинь у нашому повсякденні. Запанувала напружена увага: зміст сказаного вимагав того.

А хіба напишеш про його поетичні вечори, про його славу вже після смерті! Водночас ніби під замком творчість. Не дивно, культура агонізує, нація зникає, а світ очманів на футболі.

Кілька епізодів з побуту. В кабінеті завклубом с. Андріївки на Чернігівщині. На етажерці «Репертуарні збірники», «Естрада», збірки поезії. Люди, хвалиться, люблять живе слово зі сцени.

— А збірку Симоненка маєте?

— Ні. А що — цікавий поет?

Прочитав йому вірша. Спитаєте, якого? Не пам'ятаю: може, «Лебеді материнства», а може — «Україні». Гарні вірші. Сподобались завклубу. Написав: сподобались, і згадав, що я їх, напевне, два прочитав. Чоловік пожалкував, що не можна зі сцени прочитати. Де ти дістанеш збірку? Це через 5 років, як поета не стало.

— До нас такі видання не доходять. — Мимоволі пообіцяв надіслати збірку.

А то задивав до мене земляк. У селі дали люди мою адресу, дали, бо і він уже там не живе, пуповину обрізав. По розмові:

— Я оце в готелі місяць маю жити, а, бачу, в тебе книги, то, може б, дав яку почитати.

З тих книг і читати насправді нічого: дослідження з народознавства. Що можна запропонувати технічно освіченій людині? Кажу про модерних Драча та Вінграновського. Не читав. А Симоненка — теж не читав. Може, він і нічого доти не читав з поезії. Був парторгом великого тресту — плани, нові методи, переорганізації, соцзобов'язання, не до поезії; дай Бог, встигнути «Блокнот агітатора» та інші.

— На оце, почитаєш на дозвіллі, Симоненко.

Через півмісяця стрічаю, а він: «Якщо можна, хай ще в мене побуде. Я приніс. Не віриш — ось книжечка», — витяг з нагрудної кишені останнє видання. «Я його раз перечитав, потім другий, а це ще хочу перечитати. Якось вірно, просто, по-нашому пише». Здається, він хотів отим «по-нашому» підкреслити наше селянське походження.

Або. Іду в автобусі по Хмельниччині. У Дунаївцях сіла дівчина: костюм в клітинку, шкіряна сумка до стилю блондинки і одягу, модна зачіска.

— Ви викладачка української літератури?

— Ні, а чому ви думаєте?

— Розмовляєте бездоганно українською мовою.

— Я працюю бібліотекарем. А чому ви запитали?

— Часто інтелігенти з села намагаються не говорити українською мовою; їм здається, вони виглядають культурнішими.

— Мову ввїбрала з молоком матері — і її не можна забути.

— Не завжди так буває. У вас є в бібліотеці Симоненко?

— Не знаю, не чула такого поета.

І це в травні 1968 р. Я запитав про Симоненка, бо незвичним було таке щире і поважне ставлення до найдорожчого скарбу, до мови. Все думав, чи не під впливом. І добре, що — ні. Але погано, що не знає такого поета, який припав би їй до серця, був би незрадливим супутником в житті.

Нарешті, Дяківці — село, де народився М. Стельмах. Як там зав'язалась розмова, не пригадую. Тільки вчителі не знали про існування такого поета, як В. Симоненко. Немає збірки в бібліотеці розкішної школи, в книгозбірні «Кімната М. Стельмаха» і сільській бібліотеці, в клубі поруч. Знову я пообіцяв на радість людям прислати.

Пора видати твори В. Симоненка масовим тиражем. Хай би й полежав який час на полицях книгарень. Лежать же роками і десятиліттями книжки деяких інших поетів, вицвілі й посірілі від пороху.

На закінчення, як привіт від Василя Симоненка, — два листи до передчасно померлого Василя Діденка.

Здоров, Васько!

Виконуючи твоє побажання, шлю не газету, а вирізку. У вірші змінений заголовок та босі ноги перетворилися в прудкі. Кажуть, що в семирічці босоногій малечі не надається громадських прав. Хоч, відверто кажучи, така правка — просто перестраховка.

Я живий і здоровий. Син мій вже бігає. Оце і все.

Бувай здоров!

Привіт Сомові, Сингаю та ін.

Твій В. Симон.

Здоров, Васько!

Вірша твого (див. 1 стор.) надруковано. Гонор[ар] розмічу твоєму батькові, раз тобі гроші непотрібні.

Ти написав би мені довжелезного листа про своє життя-буття. Я ж у Київ скоро, мабуть, не потраплю. А як заскочу, то чи ти ще подвизатимешся там — га?

Привіт Сомові, Сингаю.

Бувай здоров, друже.

Твій Симон.

ЛП

ЛЕКТОРІЙ «ВИДАТНІ ЖІНКИ УКРАЇНИ»

22 жовтня минулого року у Будинку літераторів відбулося перше заняття лекторію «Видатні жінки України», організованого Жіночою громадою Руху.

Вступним словом вечір відкрила Михайлина Коцюбинська. Вона розповіла про задум лекторію та його основну мету. Лекторій покликаний ознайомити широке коло українського жіноцтва з філософією і історією жіночого руху, передусім в Україні, познайомити з постатями видатних українок — як історичних діячів, так і наших сучасниць; розглянути проблеми й завдання жіночого руху в умовах утвердження суверенітету України.

Перше заняття лекторію було присвячено жінкам з родини Косачів — Олені Пчілці, Лесі Українці, а також її сестрам — Ользі, Оксані і Ізидорі. В доповідях Наталі Шумило, Любові Дрофань, Тамари Борисюк було показано ту особливу інтелектуальну патріотичну атмосферу, що панувала в родині і зцементовувала всіх її членів у єдине ціле, тісні родинні зв'язки і взаємодопомогу, показано драматичну долю цих представниць української культурної еліти. Заслужена артистка України Галина Яблонська прочитала уривки з драми Лесі Українки «Бояриня». На вечорі виступив також український письменник і культурний діяч діаспори Яр Славутич, який розповів про своє знайомство з сестрами Лесі, про похорон Ольги Кривинюк. Присутні з хвилюванням прослухали в магнітофонному записі голос Ізидори Косач-Борисової — її розповідь про сестру Лесю.

Заняття лекторію провадитимуться щомісяця. Орієнтовна тематика зокрема така: українська родина як першоелемент держави; деформація ідеалу жінки в радянський час; український феміністичний рух у Східній Україні; жінки у визвольних змаганнях у Західній Україні; жінки-правозахисниці; жінки-політ'язні. Спеціальні заняття будуть присвячені окремим «портретам» видатних жінок (Олександра Єфименко, Наталя Кобринська, Любов Яновська, Марія Заньковецька, Соломія Крушельницька, Ольга Кобилянська, Олена Теліга та ін.), відомим українським родинам — осередкам національно-культурного самозбереження (родини Косачів, Ставицьких, Алчевських тощо). Планується також в рамках лекторію провести вечір сучасних українських поетес; організувати зустріч з жінками — політичними діячами. Тематика лекторію цим не обмежуватиметься, а змінюватиметься залежно від культурно-політичних потреб. Організатори лекторію (М. Х. Коцюбинська і Н. М. Шумило) з увагою і вдячністю поставляться до всіх зауважень і пропозицій.

Наталя Тоцька,
член Жіночої громади руху